

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

VI. Vtrum amor sit passio coaptatiua ani,alis respectu conuenientium sibi?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

bono; cum è conuerso bonum cognoscatur per se ipsum, possitque cognosci, quin idem malum simul cognoscatur. Affectus igitur persecutiui, tum pertinentes ad concupiscibilem, tum pertinentes ad irascibilem, quorum obiectum, vel totale vel certe præminens est bonum, sunt priores ratione, quam effectus auersatiui, quorum obiectum est similiter malum. Quodd tamen intelligitur, non de omnibus affectibus persecutiuis comparatis cum omnibus simul auersatiuis, sed de vnoquoque affectu comparato cum affectu sibi opposito.

Art. 3. Inter affectus verò concupiscibilis, amor est prior reliquis. Quia obiectum eius est bonum secundum se, quod est simplicius, & vniuersalius, quam bonum vel absens, vel præsens. Sequitur deinde desiderium, cui demum succedit gaudium. Quia absentia pluries, ac vniuersalius inest bonis humanis, quam præsentia. Cum enim homo nascatur nudus, & omnium egenus, sitque animal plurimorum capax bonorum, quæ difficulter omnia simul cuiquam adsunt, atque ad gaudendum plenè, & absolutè requiratur collectio omnium, cum ad inquietudinem desiderandi, & concupiscendi sufficiat defectus cuiuslibet boni, patet affectum desiderij esse frequentiore, ac vniuersaliore, quam affectum gaudij. Huc pertinet discrimen inter hominem, & animalia cætera, quod cætera animalia facillè expleantur, & quiescunt, hominis verò cupiditates sunt infinitæ, ac inexplebiles, vti pluribus prosequuntur Hypocrates in epist. ad Darnetum, Seneca epist. 73. Plutarchus de cupiditate diuitiarum. Accedit Augustinus, dicens lib. 10. de Trinit. cap. 11. ad medium. *Amor magis sentitur, ciam eum prodit indigentia. Vnde inter omnes passionem concupiscibilis, magis est sensibilis concupiscentia*, vt infert D. Thomas quæst. 25. art. 2. ad 1. Ergo desiderium est affectus magis notus, ideoque prior ratione, quam gaudium. Eadem est proportionaliter ratio de affectibus auersatiuis, vt nimirum odium sit prius ratione, quam fuga correspondens desiderio, & hæc quam tristitia. Ordo itaque rationis inter passionem concupiscibilis est: Amor, odium, desiderium, fuga, seu abominatio, gaudium, tristitia.

Art. 4. inter affectus irascibilis, quos dictum est vniuersaliter esse posteriores affectibus concupiscibilis, spes, & desperatio, quæ versantur circa bonum, sunt priores ratione, quam audacia, & timor, quæ versantur circa malum, oppositum illi bono. Dictum enim est bonum esse prius ratione, quam malum sibi oppositum. Spes autem est prior desperatione. Quia in obiecto spei præualeat magis ratio bonitatis, quam in obiecto desperationis, vt dictum est supra quæst. 2. artic. 6. & 7. Ratio vero malitiæ, præualeat similiter magis in obiecto timoris, quam audaciæ, vt ibidem expositum est. Cum igitur eadem ratione, qua dictum est bonum esse prius malo, necesse sit in obiectis compositis ex bono, & malo illud esse prius in quo præminet magis ratio bonitatis, illud verò posterius, in quo præminet magis ratio malitiæ restat concluditur ordinem rationis inter passionem irascibilis inuicem contrarias esse istum. Spes, desperatio, audacia, timor. Superest postremo leco ira, cuius obiectum est duplex malum, alterum præsens, & iam illatum ipsi irato, alterum ab eo inferendum.

Art. 5. Ex dictis patet satis ad rationem dubitandi. Consistit enim prioritatem rationis non dependere ex sola maiori vniuersalitate, & insuper obiecta passionum adæquatè sumpta non esse omnia æqualis, eiusdemque vniuersalitatis. Ordo ita-

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

que dicendi de passionibus, seu affectibus in particulari hic erit, vt 1. dicatur de amore, 2. de odio, 3. de desiderio, seu concupiscentia: 4. de fuga, seu auersione, 5. de gaudio, 6. de tristitia, 7. de spe 8. de desperatione, 9. de audacia 10. de timore 11. de ira.

QVÆSTIO VI.

Vtrum Amor sit passio coaptatiua animalis, respectu conuenientium sibi?

Videtur non esse, 1. Quia passionem sunt in appetitu sensitivo, vt dictum est supra. Amor autem est in appetitu rationali. Fertur enim ad ea, quæ non cadunt sub sensum, vt patet inter alia ex Sap. 8.2. vbi de sapientia, quam patet non esse sensibilem, dicitur: *Hanc amauit. & exquisiuit à inuentu mea*. Ergo amor non est passio.

2. Passio est motus quidam appetitus ad appetibile, vel à non appetibili, seu ab odibili, vt dictum est supra, & habetur ex Damasc. lib. 2. fidei Orth. cap. 22. Talis autem motus non est amor, sed magis desiderium, ad quod præsupponitur idem amor. Et confirmatur, quia relatio non est motus, sed terminus motus. Amor autem est relatio quadam. Quia ex Aug. lib. 8. de Trinit. cap. 10. *Amor est unio quadam, vel nexus*, quem patet esse relationem. Ergo.

3. Ratio amoris est communis omni passioni, omnique effectui. Quia vt dicit August. lib. 14. de Ciuit. cap. 17. *Amor inhians habere, quod amatur, cupiditas est: id autem habens, eoque fruens, lætitia; & fugiens, quod ei aduersatur, timor est, idque, si acciderit, sentiens, tristitia est*. Ergo amor non est passio particularis, solumque coaptatiua animalis, respectu conuenientis sibi.

4. Vnumquodque præcisè per seipsum, & antecedenter ad omnem suum motum, est essentialiter aptum, respectu conuenientium sibi. Quia, bonum respectu cuiusque, ex suo conceptu, congruit illi secundum se. Nihil autem congruit incepto, aut nondum apto, respectu sui. Ergo amor non est coaptatiua animalis, respectu conuenientium sibi, sed præsupponit eam coaptationem. Confirmatur, quia nulla alia ratio esse potest, ob quam, respectu quorundam exsurgit naturaliter amor, & odium, respectu aliorum, quam quia, respectu illorum præsupponitur in animali aptitudo naturalis, & respectu istorum naturalis ineptitudo, ac repugnantia.

5. Amare est *velle bonum alicui*, iuxta definitionem Philosophi 2. Rhet. cap. 4. Velle autem non est coaptari, & vt esset, vetus potius, & communiter recepta definitio retinenda esset.

Art. 1. Respondetur. Quia in rebus inanimatis reperiuntur imperfectè, eadem insunt animalibus perfectiori modo; & adhuc perfectius homini, quàm homo est, & Angelis. Omnia namque creata sunt effectus, & participationes Dei, ac proinde secundum se tota sunt similitudines, & imagines eius, efformatæ ab ipso, vt eundem representent, ac manifestent, & sic perducant omnem intellectum, omnemque voluntatem ad laudem, & dilectionem ipsius. Similitudines autem, & imagines, vnius, eiusdemque prototypi perfectissimè simplicis in se, quibus nihil inest posituè, quod non habeat rationem similitudinis, & imaginis, non aliter inter se differre possunt, nisi quatenus quæ in vna reperiuntur imperfectè, in alia consequuntur gradum, ac modum perfectionis maiorem.

B

Art. 2.

Art. 2. Iam vero inanimatis, quæ sunt infimum rerum genus, hoc inest vniuersaliter, ac vniuniformiter omnibus, vt singula habeant peculiarem aptitudinem suam purè physicam, respectu omnium sibi conuenientium, taliter exigitur eorum, vt vi ipsius omnem adhibeant conatum ad illa acquirenda, sibi que adiungenda, dum absunt, iisdemque obtentis omnino conquiescant, & nihil moliantur amplius, ac contentur, neque vero imparem conatū impendant pro repellendis omnibus disconuenientibus, & obstaculis conuenientium, nec nisi post victoriam eorum desistant. Aptitudo porro ista, eademque connaturalitas, & exigentia innata conuenit inanimatis dependenter à sola cognitione, ac directione auctoris sui Dei, quoniam ipsa, propter suam infimam imperfectionem, summèque limitatam, ac contractam ex genere suo entitatem, sunt expertia propriæ cognitionis, ac directionis in finem suum.

Art. 3. Animalia vero, quæ, propter oppositam maiorem suam perfectionem, maioremque amplitudinem, & vniuersalitatem aliqualem entitatis, sunt capacia cognoscendi, quæ sibi conueniunt, ac disconueniunt, dependenter à propria cognitione, ac directione nascuntur similem aptitudinem, connaturalitatem, ac exigentiam intentionalem, respectu eorumdem sibi conuenientium obiectionum, vi cuius illa desiderant, & querant, dum absunt; iisdemque iam obtentis delectentur, & pacificè fruuntur; atque opposita omnia pariter auersentur, ac detestantur. Eiusmodi autem aptitudo, seu connaturalitas, ac exigentia intentionalis, consequens ex sua natura ad cognitionem propriam substantiæ, quæ sic aptatur, connaturalizatur, & inclinatur, dicitur amor; idest affectus, & intentio appetitiua tendens ad bonum, & conueniens secundum se, vt deducit optimè D. Thom. quæst. 26. art. 1.

Art. 4. Itaque amor, & complacentia, circa bonum secundum se, gerit in animali vices, & munus aptitudinis, & exigentiæ naturalis, qua mouentur inanimata ad omne suum opus, & sicut corpus inanime per grauitatem ex. gr. & leuitatem mouetur sursum, ac deorsum, vt locum sibi conuenientem consequatur: Ita animal mouetur per amorem ad omne bonum conueniens ipsi, qua animal est. Qua de causa dicit August. lib. 11. de Ciuit. cap. 28. *Animum ferri amore, quocunque fertur, sicut corpus pondere.* Et licet loquatur de amore intellectuali, perinde nihilominus valet ad propositum. Quia quod est amor intellectualis pro obiectis spiritualibus, aut spiritualiter prosequendis; hoc est amor appetitus sensitui pro sensibilibus bonis. Distinctius rem exprimit Greg. Nyss. hom. 8. in Eccles. dicens: *Amor est intrinsecus insita in id, quod animo est iucundum, habitudo.* Igitur amor est aptitudo animalis ad bonum sibi conueniens, qua animal est.

Art. 5. Quia vero idem amor suboritur in appetitu sensitui ex appetibili mouente per cognitionem sui, ac immitante animal, qua animal est, absque ullo eius discursu, & electione libera, sequitur eundem amorem esse propriè passionem. Nempe motus appetitiuus agitur circulo, vt obseruat D. Thomas quæst. illa 26. art. 2. ex Philosopho lib. 3. de anima tex. 55. Quia appetibile apprehensum mouet primo animal ad amorem, & complacentiam sui, atque per ipsam adaptat illud sibi intentionaliter. Deinde animal ex vi eius amoris, & intentionalis coniunctionis cum appetibili tendit per desiderium ad realem coniunctionem cum eodem, donec, illo obtento, quiescat in ipso per delectationem; atque ita totus motus ibi vltimò terminatur, vnde primum cœperat. Ex quo apparet amori appetitus sen-

sitiui conuenire rationem passionis magis etiam quam desiderio, & delectationi, cæterisque affectibus: Quia amor imprimatur appetitui nondum quidquam agenti ab appetibili eatenus purè dominant; cum ad alios deinde affectus moueat se, magisque se habeat actiue ex vi amoris præsuppositi. Igitur amor est passio propriissimè talis, eaque coaptatiua animalis, qua animal est, respectu omnium conuenientium sibi.

Ad 1. Plerisque actibus appetitus rationalis, & sensitui inuicem affinis eadem nomina sunt communia, atque vnum eorum est nomen amoris. Qui nimirum & in voluntate datur, & in appetitu sensitui. In illo autem loco sapientia sermo est de amore rationali; Quod non tollit, quominus detur alius amor habens rationem passionis, de quo hic agitur directè.

Art. 1. Ad 2. Tametsi amor non sit motus, quo immediatè, ac formaliter progreditur amans ad rem amatam, sicut progreditur per desiderium, est tamen motus, quo amans immutatur ab appetibili, & quo fit, vt idem eidem congruat intentionaliter, & affectiue; ideoque appetituum se habet magis passiuè per amorem, vt notatum est, quam per alios affectus.

Art. 2. Quod ad confirmationem attinet, amor dicitur vni non relatiue, sed duplici alia ratione. Primum nimirum quia amans afficitur per amorem ad rem amatam, sicut ad aliquid sui, & quodammodo sicut ad seipsum, vt exponetur distinctius infra. Secundò quia amor, vt dicebatur paulo prius art. 5. vi sua inducit affectus alios, & operationes, quibus peruenitur ad realem coniunctionem cum re amata, ita vt hæc coniunctio, ac vni procedat ab amore, eumque præsupponat vt causam. Ob vtramque igitur hanc rationem dicit optimè Augustinus in illo loco: *Amorem esse veluti iuncturam quandam, qua amantem cum re amata copulat, vel copulare appetit.* Et Dionys. cap. 4. de diu. nom. repetit parte 1. in fine, & parte 2. ad med. Eundem amorem esse *virtutem vnitivam, ac commissivam.* Et Philosophus lib. 2. polit. cap. 2. *unionem esse opus amoris,* nempe inchoatiue, ac purè intentionaliter in genere causæ formalis, vltimatè vero, ac realiter in genere causæ efficientis.

Ad 3. De conceptu effectus est, vt contineat in se participationem aliquam peculiariter assimilatiuam cuiusvis causæ influentis in ipsum. Cum igitur amor sit principium reliquorū omnium affectuum, vt nuper insinuatum est, & dicitur iterum infra ex professo, necesse vtique est reliquos omnes affectus participare aliquatenus rationem amoris. Vnde quilibet alius affectus haud absurdè dicitur ab Augustino amor, nempe causatiue, ac participatiue; & non formaliter, ac adæquatè; atque pro exprimendo conceptu adæquato superadditur differentialis ratio cuiusque affectus, dicendo amor cupiens, ac desiderans, timens, gaudens, contristans. Quo itidem pacto idem Augustinus reliquas omnes virtutes appellat charitatem non semel, quatenus ab eius motione, ac imperio reliquarum omnium virtutum actus essentialiter dependent.

Ad 4. Et eius confirmationem. Esse reale, & physicum, eiusque eatenus proprietates præsupponuntur per se in quouis ente creato ad totum ordinem intentionalem, sicut fundamentum ad reliquum ædificium. Verum id non tollit, sed adstruit magis, quod sicut ante omnem operationem naturalem, ac physicam præsupponitur coaptatio physica inter actiuum, & passiuum; ita etiam ante omnem aliam operationem affectiuam, ac intentionalem, vltra eam fundamentalem coaptationem physicam, præcedere necessario debeat coaptatio intentionalis

intentionalis inter appetituum, & appetibile, quæ sit per amorem.

Ad 5. Definitio illa Philosophi est bona, ac legitima, nec reicitur à me, sed promouetur cum D. Thoma per definitionem opportuniorem ad methodicam deductionem reliquæ doctrinæ de ipso amore, deque reliquis passionibus. Nempe definitio Philosophi superaddit quàm minimum lucis, & claritatis conceptui definiti secundum se, cum hæc alia deriuata ex D. Thoma longè clariùs ponat ob oculos naturam rei definitæ beneficio affinitatis cum prædicato vniuersali rerum omnium, atque per experientiam manifestissimo quoad assimilationem amoris.

QVÆSTIO VII.

Vtrum Amor, alius sit amicitia, alius Concupiscentia?

Videtur non subsistere istiusmodi distinctio. 1. Quia amor, & dilectio sunt idem, ut apparet ex Dionysio dicente cap. 4. de diu. nom. p. 1. post. med. amorem, & dilectionem ita inuicem comparari, sicut quatuor, & bis duo, rectilineum, & rectas habens lineas. Quæ patet esse idem. Similiter August. lib. 14. de Ciu. cap. 7. concludit ex sacris literis, idem esse dicere amorem, & dicere dilectionem, nec vllum inter vtrumque alienitatem reperiri. Confirmatur, quia obiectum amoris, & dilectionis est prorsus idem, nempe bonum secundum se. Implicat vero distinctio actus ab actu, absque distinctione obiecti ab obiecto, ut demonstratum est alibi non semel, & supponitur à D. Thoma tanquam principium per se notum, tum alibi semper, tum in dicta quaest. 26. art. 3. Dilectio autem non diuiditur in dilectionem amicitia, & concupiscentia. Primum quia dilectio est idem cum charitate, cui repugnat ratio concupiscentia. Deinde quia dilectio sumitur in bono, concupiscentia vero in malo, ut apparet ex communi loquendi modo, & narrat ex quorundam sententiâ D. Augustinus in loco indicato. Et confirmatur quoad dilectionem ex illo Christi Domini apud Ioan. 15. 12. *Hoc est preceptum meum. ut diligatis inuicem*; Et quoad concupiscentiam ex illo ad Gal. 5. 17. *Caro enim concupiscit aduersus spiritum*. Nempe, neque preceptum datur nisi de bono, nec est quidquam aduersus spiritum, nisi malum. Ergo amor non diuiditur in amorem amicitia, & concupiscentia.

2. Amor appetitus sensitiui, de quo solo agitur, est passio, ut dictum est. Amicitia vero est habitus, ut dicit Phil. 8. Ethic. cap. 5. Passio autem nequit diuidi per habitum, cum hic solum reperitur in parte intellectuali. Ergo amor nequit diuidi per amorem amicitia.

3. Amor, & concupiscentia sunt duæ passiones inter se distinctæ realiter, & adæquatè, ut dictum est supra. Nihil autem diuiditur per id, quod distinguitur ab ipso adæquatè, ut patet. Ergo.

4. Ratio concupiscentia non repugnat rationi amicitia, quin altera alteri coeat in eodem actu. Quia ex doctrinâ Philosophi in eodem lib. 8. cap. 3. amicitia est triplex, vilis, delectabilis, & honesta. Amicitia autem vilis, & delectabilis non est sine concupiscentia; imo est pura concupiscentia. Ergo amicitia, & concupiscentia non possunt esse extrema diuisionis, cum hæc oporteat esse inter se distincta totaliter.

5. Omnis amor habet rationem amicitia, &

concupiscentia. Quia est de conceptu eius, ut velit aliquid alicui; Respectu autem eius, cui vult bonum, dicitur amicitia, & concupiscentia, respectu rei volitæ eidem. Ergo non rectè dicitur, alius esse amicitia, & alius concupiscentia, sicut non rectè diceretur substantia spiritualis, alia esse intellectiua, & alia volitiua; sed dici potius deberet, obiectum amoris aliud esse volitum, seu volibile amicaliter, aliud concupiscentialiter.

Art. 1. Respondetur. Diuisio amoris in amorem amicitia, & amorem concupiscentia recipitur ab omnibus vniuersi consensu cum D. Thoma quaest. 27. artic. 4. Sed non ab omnibus accipitur, & exponitur eodem sensu. Nonnulli enim, ut Valentia disp. 3. quaest. 2. pun. 1. accipiunt ut diuisionem generis in species, vel certa tanquam indifferentem ad huiusmodi diuisionem, ac si esset possibilis amor puræ amicitia, nullam in se continens realiter rationem concupiscentia, respectu vllius obiecti, atque è conuerso. In quo planè falluntur, & deuiant à sententia, & fundamento D. Thomæ. Quia amor est velle bonum alicui, ut ipse assumit ex definitione Philosophi paulò prius indicata. Vnde amor, ex suo proprio, ac vniuersali conceptu semper, ac necessario fertur inditum ad duo obiecta, ut tradit idem S. Doctor lib. 1. contra Gent. cap. 91. num. 6. quorum alterum est subiectum, cui vult bonum, alterum est hoc ipsum bonum.

Art. 2. Impossibile nimirum est, ut quis velit bonum aliquod perfectum alicuius ex. gr. Sapientiam, probitatem, sanitatem, diuitias, quin illud velit alicui subiecto; Quia res huiusmodi non sunt bonæ sibi ipsis, sed alijs, ideoque nullam habent bonitatem, ac amabilitatem, præterquam relatè ad subiectum, cui prodesse possunt. Ergo non possunt esse volitæ, ac amata, quin amentur, ac intendantur eidem subiecto: Repugnat enim manifestè, ut ametur aliquid aliter, ac est bonum, & amabile in se. Subiectum autem, cui amatur, ac intenditur bonum perfectum ipsius, amatur vtiq; & ipsum, nec fieri potest, ut eo ipso non ametur, imo & ametur multo magis, ut per se patet, & mox manifestabitur clarius.

Art. 3. Impossibile rursus similiter est, ut quis amet subiectum capax aliquorum bonorum, quin illi hæc velit, ac amet. Quia qui amat aliquem, vult ipsum bene habere, aut simpliciter, aut quoad aliquid. Nequit autem bene habere, quin sibi adsint ea, quæ ipsi prodesse, ipsumque perficere possunt, vel relatè ad finem vltimum, vel saltem relatè ad finem aliquem proximum. Implicat igitur aliquem amari, & non esse illi simul volitum bonum aliquod suum. Omnis itaque amor amat, & aliquid, & alicui.

Art. 4. Dicitur autem amor amicitia, respectu subiecti, cui vult bonum: Quia ipsum amatur secundum se, & propter se, & que in ipso sistit impetus amoris, tanquam in centro, quod est proprium amicitia. At, respectu rei amata alteri, dicitur, amor concupiscentia: Quia non fertur ad illam secundum se, sed tanquam ad adiacentem alteri, ideoque non tam amatur, quam coamatur, & concupiscitur velut obliquè alterius magis principalis. Ex quo apparet, id amari simpliciter, & multo magis quod est volitum amore amicitia; Id vero amari tantum secundum quid, vixque amari, quod est volitum amore concupiscentia. Sicut enim quoad esse physicum illud est ens simpliciter, & primariò, quod est per se; illud verò secundariò, & secundum quid tantum, quod est ens in alio, proptereaque dicitur non tam ens, quam entis ens: Ita etiam illud amatur simpliciter, & primariò, quod amatur